

*Виставка документів до Дня
вшанування учасників бойових*

дій на території інших держав

15 лютого ми відзначаємо скорботний День пам'яті воїнів-афганців, яким довелося брати участь у врегулюванні воєнного конфлікту за межами нашої держави, в республіці Афганістан.

У квітні 1978 року афганський народ піднявся на боротьбу за краще життя, скинув монарха, проголосив Афганістан республікою. Нова влада взяла курс на соціалізм. Було видано ряд нових законів, запроваджено початкову освіту, надано права жінкам, знято з них паранджу.

25 грудня 1979 року радянські війська були введені в Афганістан. Для тисяч радянських солдат, їхніх батьків, матерів, братів, сестер розпочалася жорстока, кривава війна в Афганістані, яка тривала 10 років. І через неї пройшли майже 700 тисяч чоловік. І серед них – більше 160 тисяч – українці. Звання Героя Радянського Союзу було присвоєно 72 військовослужбовцям, з них – 12 українцям. 15 тисяч солдат загинуло у цій війні, 35 тисяч було поранено, багато потрапило у полон або пропали безвісти. Війна тривала від 25 грудня 1979 до 15 лютого 1989 року, всього 2238 днів.

Через «афганську» неоголошену війну пройшли близько тисячі хмельничан, 324 воїни - з міста Старокостянтинова та Старокостянтинівського району виконували інтернаціональний обов'язок у Афганістані, 6 з яких більше ніколи не переступили поріг рідної домівки.

Брудна, підступна війна... За що, за які ідеали, за чю Батьківщину, в ім'я якої мети загинули десятки тисяч юнаків? Сивіли від горя батьки і матері, ховаючи своїх дітей, вдовами ставали жінки в мирний час. У скількох сімей у траурному обрамленні зберігаються фотографії синів! Лише одну нагороду заробили вони за проявлену мужність і героїзм – право бути похованим на рідній землі.

Війни закінчуються, а історія вічна. У вічність пішла і війна в Афганістані, яка принесла багато горя на нашу землю. Ми не повинні забувати жертв Афганістану, як і всіх інших жертв, які поніс наш народ тільки через те, що не сам керував долею своїх громадян, а ними розпоряджався хтось інший.

Згодом війну в Афганістані керівництво тодішнього СРСР визнало політичною помилкою, однак це аж ніяк не применшує особистого подвигу тих, хто став прикладом самопожертви та вірності військовій присязі. Афганська кампанія залишила невиліковну рану в душах та серцях тих, хто пройшов вогненними гірськими стежками, хто втратив друзів, синів чи батьків.

Серед тих, хто не повернувся з тієї війни, наші земляки:

сержант **ГУЦАЛЮК Віталій Іванович**, 1964 року народження, при виконанні бойового завдання був важко поранений і помер 9 липня 1983 року.

ефрейтор **МАКОВЕЦЬКИЙ Олег Станіславович**, 1966 року народження, помер від ран 17 липня 1985 року.

ФУРМАН Олександр Миколайович, 1968 року народження, загинув 31 жовтня 1986 року.

прапорщик **КУДІНЕНКО Павло Васильович**, 1942 року народження, приймав активну участь в бойових діях, загинув від важкої хвороби в грудні 1981 року.

прапорщик **КОЗАЧУК Григорій Павлович**, 1948 року народження, загинув в грудні 1980 року.

старший лейтенант **ПАЛІЙ Геннадій Дмитрович**, 1953 року народження, загинув в підбитому вертольоті в 1980 році.

Короткими були листи додому. Радянська цензура не дозволяла писати про те, що насправді діється в афганських горах. *«Не хвилюйтеся, служу в тихому, спокійному місці»...* У таких «спокійних» місцях – жахлива порожнеча на душі: все житло – «модулі», кузови машин. А поруч – траншейки, щоб заховатися на випадок обстрілу. Матерям, рідним про це, звісно, ні слова.

«У мене все нормально, живий і здоровий, чого і вам бажаю. Мамо, за мене не переживай, все буде добре,- пише Сашко Фурман рідним за три дні до смертельного полювання на караван, - висилаю вам групі фотографії, наступного разу вишлю себе одного» .

«Все в мене добре, став командиром автомобільного відділення, хлопці поважають. Словом, мамо, не хвилюйся!», - писав скупі чоловічі листи мамі Надії Матвіївні Віталій Гуцалюк.

«Таить не буду, привет из Афганистана! Жив, здоров, в нормальном настроении, хотя очень скучаю по вам, по дому, по советским людям. Мама, может ты будешь собирать мои письма, чтобы я пришел с ВС и прочитал их. Передавай привет всем, всем, всем и Лиле тоже с четвертого этажа. Когда приду с армии, как раз невеста будет, - це слова з листа Олега Маковецького за місяць до загибелі. Немногочисленная зелень разрастается в непроглядные заросли, по-этому «духи» немного начинают наглеть, чаще атакуют. Одного парня, с которым я сюда приехал, комиссуют. Неработоспособная левая рука. Стреляли в упор, – це вже про війну.

Солдати і офіцери, які повернулися з Афганістану, як ніхто усвідомили справжню ціну життя і миру, війни і смерті. Люди, які пережили загибель своїх друзів, бачили горе, руйнування і жахи війни, найменше хотіли її повторення. Але через роки багатьом із них знову довелося взяти до рук зброю — вже для захисту власної Батьківщини, своєї свободи,

гідності і самого життя. Сьогодні наші військові на Сході України показують справжню мужність та героїзм, захищаючи свою Батьківщину. І поруч з молоддю в строю воїни-афганці, як наставники, побратими, волонтери. Вони стали взірцем для молодих воїнів, прикладом мужності та героїзму на полі бою:

Короткі біографічні дані та запис спогадів про те, як загинув при виконанні інтернаціонального обов'язку Гуцалюк В.І. Ф.-30, оп-1, од.зб.-2, арк.-1.

Я думав о том,
Что махрид ли вернусь.
Но дума была не о смерти
Ступил на порог—оглянулся, обернулся
—Я с вами, ребята, поверте.

Сержант Гуцалюк Віталій Іванович, командир автомобільного відділення. Народився 10 січня 1964р. в с.Яремичі Старокостянтинівського району.Українець. Після закінчення школи працював в колгоспі. До Лав Раднської Армії був призваний в березні 1982 року. В Республіку Афганістан у вересні 1983. При виконанні бойового завдання загинув в бою. За мужність і відвагу нагороджений орденом "Червоної Зірки".

Похований в с.Яремичі.

Мильовичче село Яремичі, де народився Віталій Мильовичче, весною з квітучими садками та приквітними, чуйними та добрими людьми. Мешканці села добре пам'ятають Віталія, як чуйного, звичайного, кттерадісного хлопця. Тут він навчався, тут працював в колгоспі, кохав дівчину, мав мрії про майбутнє. Все так, як в інших хлопців до призову в армію.

Але навесні прийшла черга до Лав Раднської Армії. З армії писав матері листи. Все в нього добре, став командиром автомобільного відділення, хлопці поважать. "Словом, мамо, не хвилюйся!" Про Афганістан мамі не писав. "Навіщо матір хвилювати?!...-говорив хлопцем по відділенню. Анаприкінці літа всім відділенням автороти потрапив в Афганістан. Не хочеться порушити незаживаючу рану Марії Матвіївни розповіддю про останній бій Віталія. Де ніхто не в силах що небудь змінити. І на зажді 9 липня 1983 року залишиться траурною датою материнського календаря.

В той день автомобільна рота підвозила горічче, продукти харчування. В Афганістані Віталія був в групі прикриття колони. Бойове завдання дуже відповідальне. Несподівано на колону напала озброєна банда "духів". Вони накрили колону лавиною вогню, жваві горіли. Місцевість і сама дорога "смерті", так називали Саланг, була скрита і вести принциповий вогонь було дуже важко. Однак група прикриття майже годину вела вогонь, поки не в'їзлися вертольоти та надійшло відкриття. В цьому бою був поранений, а згодом помер Віталій. Важко матері наді Матвіївні. Батько Віталія помер навесні після гибелі сина. Живе Надія Матвіївна на краю села, через дорогу цвинтар, де похований син Віталія та його батько. Поразу прибігає попомогіти з сином мати "Ось сьогодні випіла корову, є гарне молоко, яке ти так любила. А зараз йду на буряки. Дуже мені важко сину! Вось час одна та й одна. Думала буде мені на старість підмога, але додла повернулася інакше. Відпочивайте, мої любі, побіку на буряки!"

Заліська

Копанічак В.И.

Короткі біографічні дані та запис спогадів про те, як загинув при виконанні інтернаціонального обов'язку Маковецький О.С. Ф.-30, оп-1, од.зб.-2, арк.-2.

Поїмши мене, мама... Поїмши и прощити.
Нам вистить в боях не предается.
Приди на могилку, пощити, помолити
Душа моя этого просит.

Директор Маковецький Олег Степанович, радист парашу-
тно-десантного батальйону Народився 15 квітня 1955 року
в м.Щезан Республіки Польща, в сім'ї Шляховецької Ольги,
Українка. Витяко Олега - інструктор школи авіації ІІІАВ,
капітан. Мати - донька офіцера. До призову в Радянську Ар-
мію Олег навчався в школі. Призваний в травні 1983 року.
Призначений на курс молодого офіцера, був
направлений в Республіку Афганістан в січні 1985 року.
Помер від ран 17 липня 1985 року. Похований в м.Ста-
рокопистинці.

В бою кожен солдат стоїть спинами, скільки він стоїть для
проживання.

Підготував на себе броньованість, масив, валили по декілька разів з патро-
нами, гранатами хочаби стави в огні. Командир роти ст. лейтенант Петров
перевірив всіх за списком, як розташоване на них військове озброєння,
збрал, обспришив. Дав деякі вказівки, так необхідні для десантника. В
Олега перевірили рани, дав нові батареї живлення.

- Все, пора... - сказав в цілолому ст. лейтенант. Загин рушив в дорогу.
Завдання було складне, потрібно було вийти в заданий район в горах,
добре закріпитися, замаскуватися і чекати коли прийде батальйон "Дуків".
Але чекати не довелося довго. Несподівано з'явилася добре озброєна
батальйон "Дуків". За ним йшли інші батальйони, в обох сторін були
конті та поранені. В цьому бою був важко поранений Олег.

В радянські часи було важко писати про героїчні подвиги наших
жовтій там в далекому Афганістані. Але пам'ятає про тих, хто пройшов
через ту бойну залишиться на завжди. І ті, хто намагається пережити, або
я зовсім закресити війну в Афганістані, суцільність і відвагу наших
солдатів, той недостойний зватися патріотом своєї Батьківщини.

13 записів секретари Співки воїнів війни Афганістану
Ковалічук В.Н.
Січень, 2008р.

Короткі біографічні дані та запис спогадів про те, як загинув при виконанні інтернаціонального обов'язку Кудіненко П.В. Ф.-30, оп-1, од.зб.-2, арк.-3.

Он ранше, Тобі присвячує в нору.
Ты сам под обстрелом знаєш, як
железна цвях в оптимальном дію
С гранатами озброєний в Афганістані.

Призовник Кудіненко Павло Васильович, радист мед-
ического пункту мотострілецького полку Народився
19 липня 1954 року в м.Хмельницькому, Українець.
До призову до Лав Радянської Армії працював електро-
монтером в м.Старокостянтинів. Згодом закін-
чив середню школу. Військову службу розпочав в
грудні 1984р. В січні 1985 року був направлений в
Республіку Афганістан. За час проходження військової
служби в Афганістані прийняв активну участь в бо-
йових діях, часто брав участь в операціях. Надавав медич-
нську допомогу пораненим враненням. Під час виконан-
ня бойового завдання важко поранений 1 в грудні
1985 року помер. За мужність і відвагу був нагород-
жений орденом "Червоної Зірки".
Похований в м.Старокостянтинів.

Мати, Віра Францізна, народилася Павлу в родині Великої Нічезької
війни, в липні другого року війни. Витяко Павлі вбрала на фронт, а неза-
довго після його повернення. Віра Францізна залишилася в медичному пункті
на руках брелкари, брелок продуктів харчування, а також в широчинну
опалювачі. Витяко було матері в малю дитинку, вісім, розруха, голод, але
якось трималася, дожили до добрих людей. Згодом Віра Францізна в пенсії
переїхала в Хмельницького до Старокостянтинів.

Павло після довгого хворіти. Незабаром пішов в школу, навчався
добре. Допомігав матері по господарству, а коли закінчив школу пішов
працювати електромонтером електромережі в нашому місті. Після
черга йти до Лав Радянської Армії. Павло любив армійську службу,
це до армії набув професії електрика, яка знадобилася йому в Афгані-
стані. В січні 1985 року в складі мотострілецького полку цвяху в Афгані-
стані.

Часом виступав на операції, в районі, де велася коротка бой о"Дуків",
де лилася кров наших офіцерів, де багато було вбитих і поранених. Бода-
че врятував на Павло Васильович. З того бою вивозив конті, поранених,
надав першу медичну допомогу. Ату в той почався "котуха", прийшлося
лікувати і цей недуг. Згодом одіг і сам Павло Васильович. Лікарі як мог-
ли боролися за його життя, але не змогли врятувати. Павло помер.

Віра Францізна вже дуже хвора, довгий час лежала в ліжках/підліж-
ках в лікарні, але все не може одарати сама собі і сні, дуже ста-
решній, адже вона розила сама для допомоги, коли знаходилася в нору
до Павлі не може відійти, і вона.

Короткі біографічні дані та запис спогадів про те, як загинув при виконанні міжнародного обов'язку Фурман О.М. Ф.-30, оп-1, од.зб.-2, арк.-6.

Світлина воїна-інтернаціоналіста, що загинув при виконанні міжнародного обов'язку в Афганістані Маковецького О.С. Ф.-30, оп-1, од.зб.-4, арк.-1.

Світлина воїна-інтернаціоналіста, що загинув при виконанні інтернаціонального обов'язку в Афганістані Фурмана О.М. Ф.-30, оп-1, од.зб.-4, арк.-2.

Ф.-30, оп.-1, од.зб.-4, арк.-2

Лист з Афганістану воїна-інтернаціоналіста, що загинув при виконанні інтернаціонального обов'язку в Афганістані Маковецького О.С.(05.02.1985 р.). Ф.-30, оп-1, од.зб.-3, арк.-1.

5
Здорові всіє та
успішні жона і шана!
Спайні нулучі сіє бає мислю
Іраку прещина за долєк мєлєтє.
В первєй половинє кєвєрє нашє батєлєє
чєлєк в першєй учєбнєй чєстрє. Там мє учєлєє
прєводитє бєлєтє дєлєлєдєнє в чєрнєй мєтєлєтє.
Бдєєтє в стєлє нєчєлєкєвєлєтє армєєлєєтє нєчєлєкє
Кєчєлєтє дєлє мєлє прєчєлєлєтє нє чєрєлєтє нє 1025 чєлє.
Тєлєтє бєлєлєтє нє чєрєлєтє в бєлєлєтє в мєлєтє нєчєлєкє
Тудє в нєлєтє мєлєтє мєлєчєлєтє прєчєлєлєтє, в стє
гудє стєчєлєлєтє мєлєтє бєлєлєтє.
Тєлєтє мєлєтє в нєчєлєкє мєлєтє мєлєчєлєтє нєчєлєкє
нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє
нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє
(29.I.85.). В нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє
нєчєлєкє.
Тєлєтє дєлєтє в обєчєлєтє нєчєлєкє. В чєлєлєтє
нєчєлєкє чєлєлєтє нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє.
Нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє. Нєчєлєкє нєчєлєкє нєчєлєкє

До 20-ї річниці ввечерня редакських військ в Афганістан

День відходів Група втретє готувалася до походу на караван

— Готові усі? — командир, Герой Радянського Союзу, родом з Ізюмщини, Олександр Сніг, блідий від приступу малярі, глумив на Сніжці, озброєний, зосереджений і вичислений: «Тоді — вперед!»

Олександр Сніг зупинився жити всім людям. З листа, якого він написав за три дні перед відходом: «Здрастуйте, мама, тату, Тоді, бабусю! Листів вам не писав. Я живий і здоровий, щодня їм бажую. Служба моя вже нормальна. А те, що стур, так лише від снігу. Відомий другий фотознімок. Наступного разу відшлю себе одразу. Мама, за мене не переживайте, все буде добре. До побачення. Всім привіт від мене. До зустрічі знову, Сашка!»

А сталося ось так після короткого, точного удару настала тривожна тиша. Сніг уже відчував, що вороги машини не підуть без попереднього «приміщення» місцевості сиреніонами. Тому випло розвинені солдати. Замислювалися! По рідці передали результати. Командир розрахував усі дії до хвилини. Групу розділив на три підруки. Перша — з чотирьох бійців — розмістилася попереду на сусідній висоті, для прикриття. Друга, на чолі з перекладником Горіловим, заповзалася на мисі. Завдання: тримати за азов з батальйоном, при потребі — підтримати вогнем. Сам же за 15 хвилин до прильоту вертольотів з п'ятьма розвідниками — Ісламовим, Саміковим, Івановим, Сурмановим, Джафаровим — піднявся до підбитої машини.

Згодом 40 хвилин. На ЦБЗ передано: збройовики не обстрілюють, все нормально. А через хвилину солди здригнулися від шаленого множинного в гарматного вогню. Потяг з атакі піднявся «духи». З висоти, мов мухи, розповзлися. Не перелічити не зупинити. Незважаючи навіть на втрати. Прицільний вогонь кулеметника Ігора Москаленка не давав їм змоги вляти вершину солди, на ній завадилася група прикриття. Та ось черга кулеметника обривалася. Снайперська куля влучила в серце Ігора. Снігук, змучена стрільбиною, залицяв бійні машини сержанта Ісламова і рідкого Савікова.

— Прокривайте наш вихід, решта — за мною! — Командир з бійцями кинулися виручати на висоті товариша. «Тримайтеся, ми відсобимо вогнем. Швидко швидко!» — наказував Сніг.

Десантним складнооружно відбивали атаку.

В горах Афгані: ЯК ЦЕ БУЛО

Родючий стійкість «шурани», думками послідили натисся «Потримайтеся, любі солдати, ще трохи. Ми поруч уже» — подумки втішав хлопча Сніг. На жаль, вже було пізно. Михайло Хроленко загинув від прямого попадання з гранатомета. С вертольотів поринені сержанта Сидорова, Кулаватини, Муратов і Марти Муратів розстрілювали останні набли. «Порядили постріли. Навіть. Ні, аложа не можуть згинуть!»

Зашмор «духи» зупинилися на солді. Вилучи і Мурата задушили обступили «духи». Віки можна розглядати Іван борсодат обличчя і невчасні сні. Відбилися гранатами. Обся розстріляли вертольот. Ужере по фому солди, підмалилися чотирю десантниками. Коли черги почали примикати поряд землі, Снігук зрозумів — занедалися.

Розтачені утлом, «духи» очманіли, стріляли й сами бігли на свої жертви. Уліав Олег Іванов, за мого автомат Джафарова. Не підявся Сашка Сурман. Підкосили кулі Самікова, Юру Ісламова. Збравалися з останніх сил, Юрій зривав «чужу гранату і підравав ще нібито яких «духи». Верто на солду підмалився командир, посилюючи у ворота короти, але точні черги з автоматів...

У Снігук завадилася патрони. «Духи», напевно, зрозуміли хто він, тсе наближилися до нього й обступили в згорастях. Сніг, мідно стиснувши рукоятку згини-ножа, в лійй руці — гранату, кинувся на ворога. З неба долинув гул вертольота. «Але чому так пізно? Чому? Чо, му?» — промайнула остання думка.

Уробленіше місцем Саша була зника Сігук, де він любив рибалити й любоватися природою. Така лена виділена зелений ляс з одного боку, село — з другого, і зверху поруч Баткова садина...

Залишалося зрозуміти мало. Сашкові до «дямбали», але не судилося йому вернутися додому. Сгадується фраза з його листа: «Наступного разу відшлю себе самого».

З газети «В горах Афгані», стаття написана
В. КОМАНІЧУК, сержант Співробітництва
Міжнародної організації боротьби з тероризмом
з Афганістаном